

Леанід Лаўрэш

Свята Ігара Задарожнага

27 лістапада ў вялікай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся вялікі канцэрт пад назвай “Асенні карнавал”. У зале быў аншлаг. Публіка сабралася, каб паслухаць маладога таленавітага саліста Белдзяржфілармоніі, лаўрэата прэстыжных міжнародных конкурсаў і фестываляў Ігара Задарожнага.

Выпускнік Беларускай Акадэміі музыкі па класу вакалу (2006 г., клас заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Міхаіла Жылюка) выступае на сцэнах канцэртных залаў Беларусі і гастралюе далёка за яе межамі.

У яго багаты голас – прыгожы гучны барытон, прыемны тэмбр. Поўны дыяпазон і эмацыянальнасць дазваляюць спеваку ўключаць у свой рэпертуар песні, розных па жанрах – ад класічных рамансаў і оперных арыя да лёгкай эстраднай песні і нават джазу.

У той святочны вечар гучалі песні: лірычны дуэт “Эхо любви” (кампазітара Я. Пічкіна, з рэпертуару Ганны Герман) у выкананні Ігара Задарожнага і салісты філармоніі, лаўрэата Міжнароднага конкурсу Нэлі Дусінскай (дуэт прагучаў вельмі пранікнёна), “Верни мне музыку”, “Внежданый час”, “Солнцем опьяненный” (усе тры песні А. Бабаджаняна), “Старый роуль” (М. Мінкова), “Листопад” і “Мы с тобой танцуем” (Д. Тухманова), “Я помню вальса звук прелестный” (М. Лістова). Вялікі поспех мелі песні: “Танец на барабане” (Р. Паўла), “Канареечка” (цыганская табарная). “Маритана” (з музыкі да п’есы Ф. Дзюманда і А. Дэнэры “Дон Сезар дэ Базан”) і іншыя.

Мне падалося, што спявак любіць выконваць песні з рэпертуару Мусліма Магамаева. Яго нават называюць беларускім Магамаевым. І нічога dziўнага ў тым няма. Голас Задарожнага і тэмперамент сапраўды нагадваюць знакамитага артыста.

Ігар Задарожны родам з Берасцейшчыны. Скончыў Берасцейскі музычны каледж па класу баяна (1999 г.). Талент яго шматгранны. З маленства захапляўся музыкай. У выніку – азнаёміўся з гучаннем розных інструментаў, сярод якіх баян, акардыён, саксафон, раяль, ударныя і духавыя. Піша і аранжыруе музыку. Салістам Белдзяржфілармоніі стаў у 2004 годзе.

І. Задарожны яшчэ і танцор. А гумару яму не пазычаць. Трэба было бачыць, як ён з кіёчкам хадзіў, прытанцоўваючы па сцэне, перай-

маючы Чарлі Чапліна. І яшчэ ён іграў на саксафоне. Ігар Задарожны – гэта артыст і музыка ад Бога.

Апладысменты ў зале не сціхалі на працягу дзвюх з паловай гадзін. Пляскалі нават стоячы. Гледачы дружна скандавалі: “Брава”. Гэта было сапраўднае свята. Таленавіты спявак і музыкант заваяваў сімпатыі і сэрцы мінчан. Ён на пачатку зорнай дарогі. Яму толькі трыццаць. Застаецца пажадаць спеваку высокага ўзлёту. Але ёсць і слушная заўвага: нажалі, у рэпертуары І. Задарожнага малавата беларускіх песень. А яны павінны быць абавязкова, бо яркі талент беларуса належыць не яму аднаму, а ўсяму народу беларускаму.

У “Асенні карнавал” прымалі ўдзел: заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Міхаіл Жылюк, лаўрэат міжнароднага конкурсу Надзея Кійкова, вакальная група “Дыямант”, шоу-балет Валерыя Бурага “Гарэзлівыя агеньчыкі”.

Хочацца сказаць цёплыя словы ў адрас двух калектываў Белдзяржфілармоніі, якія суправаджалі гэты вялікі канцэрт: ансамбль пад кіраўніцтвам Ігара Іванова (першае аддзяленне) і новы калектыв “РЭТРА-ХІТ” пад кіраўніцтвам кампазітара Валянціны Сярых, які нарадзіўся ў працэсе падрыхтоўкі праекту І. Задарожнага. Гэтыя два калектывы, якія суправаджалі спевы Задарожнага, хоць і невялікія, аднак гучалі, як вялікі аркестр. І гучалі бліскуча, на высокім мастацкім узроўні, бо ў іх склад уваходзяць высокапрафесійныя музыканты. Валянціна Сярых, да прыкладу, сябар Беларускага саюза кампазітараў, вядомая як аўтар вакальных цыклаў на вершы Максіма Багдановіча і сучасных беларускіх паэтаў, які аўтар камерна-інструментальных твораў, песень для дзяцей і мастацкі кіраўнік вядомага ў рэспубліцы дзіцячага ансамбля “Званочки”.

Увесь канцэрт як заўсёды цікава і змястоўна вяла музыкавед Іна Зубрыч. Рэжысёр – Тацяна Мажар.

З вялікім поспехам прайшоў “Асенні карнавал”. Было шмат кветак і апладысмантаў. Завяршыўся канцэрт бліскучым шоу пад музыку вядомай песні “Карнавал” з рэпертуару Карэла Гота. Але галоўнае – на гэтым свяце больш поўна раскрыўся талент Ігара Задарожнага, які працявіўся не толькі ў песнях, але і ў акторскім дараванні Спывака.

Яшчэ раз хочацца пажадаць яму высокага узлёту.

Алена Кобец-Філімонава.

Ціхаў Гаўрыіл Андрыянавіч

(Заканчэнне. Пачатак у папяр. нумарах.)

У 1945 г. пасля шматгадовага перапынку Гаўрыіл Андрыянавіч вярнуўся да даследванняў Марса. Ужо не малады астраном, а шырока вядомы масціты навуковец, ён паставіў перад сабой галоўную задачу свайго жыцця – вырашыць гіпотэзы існавання жыцця на Марсе. У наступныя некалькі гадоў ён сфармуляваў асноўныя тэзісы для абгрунтавання гіпотэзы існавання жыцця на Марсе і стварыў новую навуку – астрабатаніку, якая праз нейкі час стала часткай астрабіялогіі.

Астрабатаніка паўстала як навуковая галіна, якая спрабуе растлумачыць аптычныя асаблівасці марсіянскіх “мораў” з пазіцыі гіпотэзы аб існаванні марсіянскай расліннасці. Вось як выглядае астрабатанічная гіпотэза ў тым выглядзе, у якім яе выказаў сам аўтар:

1. Законы жыцця ў Сушце адзіныя.

2. Прыстасальнасць жыцця да ўмоў асяроддзя надзвычай вялікая.

3. Расліны маюць аптычную прыстасальнасць да ўмоў асяроддзя.

Толькі абапіраючыся на такія тэзісы, лічыў навуковец, варта даследаваць магчымасць жыцця на планетах. Інакш жа непазбежны сыход у вобласць фантазіі, якая ні да чаго не прывядзе.

Апаненты існавання жыцця на Марсе высунулі некалькі вельмі лагічных аргументаў:

• Па-першае, змяная расліннасць вельмі моцна рассяеівае нябачныя, “цеплавыя” інфрачырвоныя прамяні. Менавіта таму знятыя праз інфрачырвоныя светлафільтры зямныя расліны здаюцца як бы пакрытымі інеем або снегам. Між тым у марсіянскіх “мораў” няма такога інфрачырвонага эфекту.

• Па-другое, у спектры зямных раслін добра бачныя палосы паглынання, якія стварае хларафіл – рэчыва, без якога неймагчымае жыццё раслін. У спектры жа марсіянскіх раслін ніякіх палос паглынання хларафілу не выяўлена.

• Нарэшце, па-трэцяе, зямной расліннасці ўласцівы зялёны колер, тады як, па назіраннях шматлікіх астраномаў, “моря” Марса маюць добра прыкметны блакітнае, сіняе, а часам нават фіялетавае адценне.

Ціхаў пачаў шукаць адказы на гэтыя пытанні, ён цалкам аддаўся новай навуцы, лічачы, што на іншых планетах (Марсе, Венеры, Меркурыі) могуць існаваць іншыя формы жыцця, якія прыстасаваліся да ўмоваў, аб якіх да пачатку касмічнай эры існавалі цалкам няслухныя звесткі. Першым ён стаў ужываць спектраскапію для даследавання святла, адлюстраванага ад зямных раслін, якія растуць у цяжкіх умовах: высакагорных плато, пустынях або палярных абласцях, каб выявіць шляхі прыстасавання іх да жыцця і параўноўваць са спектрам святла, адлюстраванага ад некаторых участкаў Марса. Пры гэтым ён адкрыў знікненне палос паглынання хларафілу ў спектры некаторых высакагорных раслін. Потым, калі высвятлілася, што на Марсе няма расліннасці, гэтыя вынікі страцілі астранамічнае значэнне, але захавалі біялагічную цікавасць.

У сувязі з развіццём касманаўтыкі, у снежні 1956 г. у Маскве адбылося скліканне Акадэміяй навук СССР нарада найбуйнейшых савецкіх астраномаў і біёлагаў па пытанні аб магчымасці жыцця на планетах. Пераважная большасць удзельнікаў нарады выказалася ў карысць наяўнасці на Марсе арганічнага жыцця, і нарада прыняла рашэнне аб неабходнасці развіцця даследаванняў жыцця за межамі Зямлі. Усе гэтыя нарады праходзілі з удзелам нашага земляка і тое што ён атрымаў падтрымку, сведчыць пра тое, што на ўзроўні ведаў сярэдзіны 50-х гадоў ідэі Ціхава мелі рацыю. І падобна на тое, што з мэтай далейшага развіцця касмічнай біялогіі, прыцягнення ўвагі грамадскасці да космасу і грошай на касманаўтыку, астрабатаніку і персанальна Ціхава падтрымлівалі найбольш уплывовыя савецкія вучоныя той эпохі – ракетчыкі. Вядомы канструктар ракетнай тэхнікі Сяргей Паўлавіч Каралёў прапанаваў стварыць “Планетны навукова-даследчы інстытут на базе сектара астрабатанікі Казаскай Акадэміі навук” і прыцягнуць да справы Гаўрыіла Андрыянавіча Ціхава і ўсіх яго аднадумцаў, якія займаліся астрабіялогіяй. Каралёў напісаў дакладную запіску Хрушчову, дзе сярод іншага прапанаваў ураду і гэтую ідэю. Аднак Ціхаў памёр праз паўгода пасля адсылкі гэтага ліста генсеку, пахаваўшы разам з сабой ідэю стварэння Планетнага інстытута.

* * *

Вучань Гаўрыіла Андрыянавіча – Віктар Германавіч Тэйфель у наш час пісаў: “Навуковыя вынікі, якія мы атрымалі, азначалі, што ў прыцыпе на Марсе расліны маглі быць. Кажучы аб гэтым, сур’ёзны і больш чым проста адказны навуковец Ціхаў ніколі – хоць гэта яму і прыпісвалі – не сцвярджаў, быццам ён даказаў што жыццё на Марсе існуе. Ён меркаваў такую магчымасць, яе не выключаюць і сённяшнія амерыканскія вучоныя якія даследуюць Марс... Галоўнае, што зрабіў у сваім жыцці Гаўрыіл Андрыянавіч, звязана не з астрабатанікай. У першую чаргу ён быў астрафізікам, прычым яшчэ з дарэвалюцыйных часоў. У гэтай вобласці ім зроблена шмат сур’ёзных адкрыццяў... Ён быў не толькі рамантыкам, але больш практыкам, навукоўцам. Іні на ёму не адставаў ад сучаснасці. Захаваўся нават фатаграфія, дзе ён з супрацоўнікамі разглядае здымкі адваротнага боку Месяца. Наогул касмічныя адкрыцці займалі вялікую ўвагу Ціхава. Яшчэ да запуску штучнага спадарожніка Зямлі на тэрыторыі астрабатанічнага сектара была створана станцыя па назіранні за ім, і мы, студэнты і аспіранты, праводзілі тады свае эксперыменты. У тых часы, трэба сказаць, да ідэй Гаўрыіла Андрыянавіча была вялікая цікавасць не толькі ў СССР, але і за мяжой. Так, у 1958 годзе спецыяльна да яго прыезджаў вядомы амерыканскі астраном Джордж Вільсан. Вось тады ён і вымавіў фразу, якую потым часта цытавалі. “Амерыка, – сказаў ён, – занадта позна прызнала Цыялкоўскага, і цяпер мы выпраўляем памылку тым, што прызнаём ідэі Ціхава”. Сказаныя Вільсанам словы не былі праявай адной толькі дыпламатычнай ветлівасці. Ціхаў падарыў Вільсану галінку расліны гінка як знак супрацоўніцтва і сяброўства. Мінула вельмі шмат гадоў з гэтай сустрэчы, і вось гады два назад у інтэрнэце з’явіліся ўспаміны жонкі Вільсана аб гэтым эпізодзе і аб гэтай галінцы гінка. Амерыканскія навукоўцы, якія працуюць цяпер у цэлым шэрагу арганізаваных у ЗША астрабіялагічных інстытутаў, прызналі, што сам тэрмін “астрабіялогія” быў прапанаваны Ціхавым і ўпершыню з’явіўся як назва яго кнігі, што выйшла ў 1959 годзе... сакраментальнае пытанне “Ці ёсць

жыццё на Марсе?” хвалявала ў тых часы вельмі многіх людзей, і асведванні, якія праводзіліся Ціхам і яго супрацоўнікамі ў сектары астрабатанікі, прыцягвалі шырокую ўвагу. На абсерваторыі сектара не было адбою ад экскурсантаў, а аўдыторыі, дзе выступаў з публічнымі лекцыямі Ціхаў, былі заўсёды перапоўненыя...

У канцы жыцця навукоўца, у 1959 годзе, вышлі мемуары Ціхава «Шэсцьдзесят гадоў ля тэлескопа», якія яго ворагі зноў перайначвалі «Шэсцьдзесят гадоў у трубу». Касмічныя даследаванні пакуль не выявілі жыцця па-за Зямлэй. Няўжо «Шэсцьдзесят гадоў у трубу»? Не, ідэя аб магчымасці існавання жыцця ва ўмовах, адрозных ад зямных, не страціла сваёй актуальнасці. І астрабіялогія бурна развіваецца. Пошукі якія вядуцца амерыканскімі астрабіялагамі шмат у чым вынікаюць менавіта з ідэй, якія паўстагоддзя назад былі высунутыя нашым земляком. Першым чынам гэта прыстасальнасць жывых арганізмаў да залімітавых па шкоднасці фізічных умовах: да вельмі нізкіх або вельмі высокіх тэмператур, адсутнасці або нізкага ўтрымання кіслароду. Дарэчы такія арганізмы знойдзены нават на Зямлі і атрымалі назву экстремафілаў, іх знаходзяць ў самых розных месцах – пад лёдам Антарктыкі, высока ў атмасферы і нават у ядзерных рэактарах! Сучасная астрабіялогія засноўваецца на дасягненнях біялогіі, астраноміі і хіміі. У эксперыментальным плане яна выкарыстоўвае магчымасці касманаўтыкі для вывучэння Сонечнай сістэмы, а таксама метады астраноміі і радыёастраноміі для вывучэння арганічнага складніка міжзорнага асяроддзя і пошукі планетных сістэм, падобных да Сонечнай сістэмы. І астраномаў зноў хвалюе меркаванне колер раслін на іншых планетах: у інтэрнэце ёсць артыкул Нэнсі Цзян («В мире науки» №7, 2008 Рэжым доступу: <http://elementy.ru/lib/430636>), супрацоўніцы інстытута касмічных даследаванняў у Нью-Йорку пад назвай «Колер раслін на іншых планетах» – гэта як раз тэма над якой усё жыццё працаваў Ціхаў.

Імем Г. А. Ціхава названыя кратэры на Марсе і Месяцы, малая планета №2251, знойдзена 19 верасня 1977 г. у Крымскай астрафізічнай абсерваторыі.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Людміла Дзіцэвіч, Вольга Іпагава, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Аляксей Петрашкewіч, Людміла Піскун, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23. Газета падпісана да друку 21. 12. 2009 г. у 10.00. Замова № 2698. Аб’ём 1 друкаваны аркуш. Наклад 2000 асобнікаў. Падпісны індэкс: 63865. Кошт падпіскі: 1 мес.- 2730 руб., 3 мес.- 8190 руб. Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 27 сакавіка 2007 г.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для поштовага адпраўлення:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

<http://tbmlida.byhost.org>